

12. New First Lady Jacqueline Kennedy interviewed by Sander Vanocur. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=j3ZvIzL1JbI>

13. История шейхи Мозы, благодаря которой арабские женщины больше не боятся носить брюки и снимать чалму. URL : <https://www.adme.ru/svoboda-kultura/pochemu-shejha-moza-imenno-tot-chelovek-kotoryj-sejchas-tak-neobhodim-vostochnomu-miru-2057415/>

14. Інтерв'ю з першою леді України Оленою Зеленською. *VOGUE.UA*. URL : <https://vogue.ua/ua/article/fashion/persona/elena-zelenskaya-o-novoy-zhizni-svoey-programme-i-o-mode-kak-instrumente-kulturnoy-diplomatii.html>

15. Перші леді України: чим відзначилися дружини президентів за час роботи їхніх чоловіків. URL : https://www.youtube.com/watch?v=K_hzyxZZIWo&list=WL&index=21&t=0s

УДК 061.1ЄС:616-036.21

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ В УМОВАХ КОРОНОКРИЗИ

Є. А. Булана, І. Г. Паніна

Анотація. У статті проводиться аналіз реагування Європейського Союзу та держав-членів на виклики пандемії вірусу COVID-19. Методологічною основою дослідження є метод кейсів. Європейський Союз із запізненням відреагував на загрозу поширення вірусу на теренах Європи, а національні уряди роз'єднано та хаотично приймали запобіжні рішення, що відображає реальну картину інтеграційних процесів у ЄС.

Ключові слова: європейська ідентичність, Європейський Союз, пандемія COVID-19, коронакриза, європейська криза.

Історія становлення ідеї Об'єднаної Європи налічує безліч варіантів її реалізації. Кожен з цих варіантів базувався на тому чи іншому спільному елементі. Так, у ідеях Папи Римського Пія II та Еразма Роттердамського основою для об'єднання європейських держав мала б стати спільна релігія – християнство [1, 2]. Спільне прагнення зберегти мир як основу для об'єднання європейських держав розглядали П'єр Дюбуа, Георг Подебрад та Шарль Ірин де Сен-П'єр [3, 4]. Наприкінці XVII ст. Анрі де Сен-Сімон та Огюстен Тьєррі запропонували свою «Реорганізацію європейського суспільства» та об'єднання народів на основі політичної та економічної співпраці [5]. Це стало абсолютно новим словом у розробці ідеї Об'єднаної Європи, тому в наступні століття цей процес відбувався згідно заданому Сен-Сімоном вектору.

Сучасна Об'єднана Європа також починалася як військово-економічне об'єднання заради миру та стабільності в регіоні, але крок за кроком її юрисдикція включила у себе ще й економічну сферу. Економічна та військово-політична основа не здатна забезпечити того глибокого рівня інтеграції, як того прагнули держави-засновниці ЄС. В межах сучасної Об'єднаної Європи європейська ідентичність є тим конструктом, який дозволяє уникнути фрагментації, хаосу, конфліктів і досягти єдності, солідарності та співробітництва. Феномен європейської ідентичності неоднозначно оцінюється політиками і дослідниками та має низку проблем. По-перше, невизначеність концепції та чіткого бачення поняття. По-друге, недосконалість механізмів його формування та розвитку, що обернулось для ЄС кризами.

Мета статті – розглянути реакцію ЄС на поширення COVID-19 та вплив пандемії коронавірусу на Європейський проєкт.

Перед Об'єднаною Європою вже неодноразово поставало питання: чи є можливість для успішного розвитку європейської ідентичності та її існування загалом? Для формування європейської ідентичності у свідомості громадян держав-членів Європейський Союз застосовує низку механізмів у різних сферах його діяльності, однак міграційна криза, Грецька криза, Brexit та євроскептичні настрої, що заповнили ЄС протягом останніх років, ставлять під сумнів можливість реалізації ідеї європейської ідентичності в осяжному майбутньому.

Боротьба з пандемією вірусу COVID-19 супроводжується наростанням економічної кризи та психологічної стурбованості громадян по всьому світу, а зокрема і європейських держав. Саме у великих європейських державах – Італії, Німеччині, Іспанії – епідеміологічна ситуація мала такий стрімкий та непередбачуваний розвиток. Не дивно, що кризова ситуація оголила найбільші проблеми Європейського Союзу, а саме: неефективність керівництва, нездатність швидко приймати рішення у критичній ситуації та роз'єднаність європейського суспільства.

На ранньому етапі пандемії ЄС зіткнувся з критикою за надто повільну реакцію, що лише посилює дискусії про і без того неоднозначне майбутнє Союзу. Країни ЄС, незважаючи на задеклароване поглиблення інтеграції та співпраці, відреагували хаотично та егоїстично, як тільки національні уряди усвідомили реальні масштаби загрози. Уряди ввели Брюссель в оману щодо своєї готовності, а потім накопичили необхідне обладнання та поспішно закрили свої кордони, зруйнувавши торгові канали та загнавши громадян інших держав у глухий кут.

У той час, як Китай оголосив про закриття Уханю, у ЄС вірус сприймався як віддалена загроза. За кілька днів, 24 січня 2020 року, Франція підтвердила перші три випадки захворювання у Європі, але Європейський центр з профілактики та контролю захворювання запевняв, що країни ЄС добре підготовлені до майбутньої загрози, а ймовірність розповсюдження вірусу у Європі оцінив як «низьку» [6].

Європейська комісія, що має вкрай обмежені повноваження у сфері охорони здоров'я, повідомила про реальну загрозу лише в березні 2020 року, коли на півночі Італії уже була досить критична ситуація.

Лідери країн Європи продовжували рухатися повільно, розглядаючи вірус як китайську проблему. Вони зосереджувались більше на допомозі власним громадянам повернутися додому на тлі заборони на виїзд, ніж на підготовці до можливості поширення вірусу.

29 січня 2020 року європейський комісар із питань гуманітарної допомоги та управління кризовими ситуаціями Янез Ленарчич та уповноважена ЄС з питань охорони здоров'я Стелла Кіріакідес провели прес-конференцію, на якій оголосили, що Комісія активувала власний внутрішній механізм реагування на кризу [7]. Проте подія привернула мало уваги, адже вся увага ЗМІ та європейських політиків була прикута до сесії Європарламенту, останньої за участі Великої Британії. Наростаючу загрозу вперто ігнорували.

31 січня 2020 року Італія заборонила польоти з Китаю. Однак зараз, як вважають, спалах Італії розпочався 25 або 26 січня з Шенгенської зони. За словами бельгійського мікробіолога та координатора Платформи ЄС щодо європейської готовності проти нових епідемій Германа Гуссенса, вірус поширювався під носом, проте ніхто не хотів усвідомлювати цього [8]. На його думку, в Італії вірус поширювався вже у другій половині січня, а пізніше і в інших країнах. Це залишилося поза увагою через стурбованість держав сторонніми проблемами і сприйняття вірусу як «китайської проблеми» [8].

На наступний день після того, як ВООЗ оголосила надзвичайну ситуацію в галузі охорони здоров'я, європейські політики скликали засідання Комітету з охорони здоров'я, щоб обговорити загрозу. Лише чотири країни повідомили, що в надзвичайних ситуаціях їм може не вистачати засобів індивідуального захисту [9].

Це критично важливе упущення як національних урядів, так і ЄС загалом, вартувало Європі життів тисяч громадян. Існували критичні прогалини в готовності держав ЄС до подібних викликів, а офіційний Брюссель не отримував даних, що могли б сформувати реальну картину про стан готовності держав. Ні ЄС в цілому, ні Європейський центр з профілактики та контролю захворювань, а ні уряди держав не ведуть статистику національних запасів медичного обладнання. Фактично, проблема забезпечення полягала не у тому, що ЄС не міг надати допомогу, а у тому, що держави не могли зрозуміти, що їм необхідно та чого не вистачає.

У період, коли держави ЄС мали би максимально посилити сферу охорони здоров'я, у профільних органах урядів відбувалися зміни, що ще сильніше розхитували ситуацію. Так, міністр охорони здоров'я Хорватії Мілан Куюнджич був звільнений у результаті майнового скандалу, а міністр охорони здоров'я Франції Агнес Бузин покинула пост заради подальшого просування кар'єрними сходинками. Попри численні попередження науковців та профільних інституцій, вперше надзвичайне засідання міністрів охорони здоров'я держав ЄС було скликано 13 лютого 2020 року, коли нових міністрів деяких держав було затверджено. Міністри отримали запевнення щодо спроможності Європи проводити тестування на коронавірус – ключову умову для контролю над спалахами. Андреа Аммон, директор ECDC, стверджувала, що Європа має достатній лабораторний потенціал і що стратегія стримування поширення захворювання працює [10]. У цей же день в іспанській Валенсії від пневмонії помер 69-річний чоловік – перша зафіксована у Європі смерть.

Лише після початку стрімкого зростання кількості летальних випадків у Італії, керівництво Союзу усвідомило, що системи охорони здоров'я абсолютно не готові до пандемії, а відмова національних урядів надавати інформацію про стан систем охорони здоров'я лише підтверджували цей факт.

Ще одним фактором, що сприяв поглибленню європейської коронакризи було те, що більшість держав ЄС та їх міністри вважали причиною критичної ситуації в Італії саму Італію та її внутрішні проблема. Проблема сприймалася як національна, але не загальноєвропейська. Насправді, спалах вірусу міг розпочатись у будь-якій іншій державі ЄС.

Варто наголосити, що ЄС продовжував акцентувати увагу на геополітичних цілях, зосереджуючи зусилля на допомозі третім державам, у тому числі і Китаю та продовжуючи боротьбу з новою хвилею міграції на турецькому кордоні. Європейські лідери все ще вважали, що вірус є більше зовнішньою загрозою. Наприклад, Франція, Німеччина та Великобританія оголосили про допомогу Ірану на 5 мільйонів євро, включаючи лабораторне обладнання та захисне спорядження [11]. Італія залишилася один на один з пандемією.

По всій Європі тим часом наростала подальша паніка, коли національні лідери спостерігали, як італійські лікарні перевантажені, та усвідомлювали, що вони можуть бути наступними. 3 березня 2020 року французький уряд оголосив, що бере на себе контроль над виробництвом засобів індивідуального захисту, рекувіруючи маски для обличчя та обмежуючи ціну санітарного гелю [12]. Ці кроки спричинили ефект доміно, який змусив Німеччину розширити заборону на експорт такого обладнання, забороняючи продавати навіть країнам ЄС [13]. Коли два найбільші та найбагатші члени блоку подали сигнал про те, що вони йдуть самостійно, інші країни швидко послідували їх прикладу.

Столиці поступово запровадили власні прикордонні обмеження. Німеччина, фактичний лідер блоку, фактично започаткувала цю тенденцію відступу від ідеалів Союзу, оскільки посилені перевірки на південному кордоні сигналізували іншим країнам ЄС про те, що вони теж повинні підняти бар'єри.

Національні уряди продовжували ігнорувати поради Європейського центру з профілактики та контролю захворюваності. Так, у Франції за наполягання Емануеля Макрона відбулися заплановані місцеві вибори, а бельгійський уряд виступав проти ідеї закриття шкіл. За словами Урсули фон дер Ляєн, саме тоді, коли держави ЄС мали виступати «всі за одного», вони обрали шлях «кожен сам за себе», що і стало однією з причин критичної ситуації [14].

Єдності не було навіть у плануванні виходу з епідеміологічних обмежень. До того, як Комісії вдалося розгорнути свою «дорожню карту для виходу», Австрія, Данія і Чеська Республіка показали, що вони планують свої власні курси з датами ослаблення обмежень.

Аналізуючи дії та бездіяльність ЄС та його членів, можемо дійти висновку, що коронакриза стала індикатором реального рівня інтеграції держав та їх готовності для колективної роботи. На нашу думку, реакція держав на виклик пандемії стала свідченням того, що національні уряди все ще ставлять національні інтереси вище загальноєвропейських та не готові покладатись на рішення наднаціонального уряду. У той же час Європейський Союз як наднаціональне об'єднання виявив власну неспроможність забезпечити чіткі скоординовані, а головне вчасні та оперативні відповіді на кризові ситуації. З іншого боку, це може стати підставою для проведення «роботи над помилками» та наступних більш чітких та продуманих кроках щодо зближення держав-членів ЄС.

Аннотация. В статье анализируется реакция Европейского Союза и государств-членов на пандемию вируса COVID-19. Методологической основой исследования является метод кейсов. Европейский Союз достаточно запоздало отреагировал на угрозу распространения вируса на территории Европы, а национальные правительства разобщено и хаотично принимали меры для решения проблемы, что отражает реальную картину интеграционных процессов в ЕС.

Ключевые слова: европейская идентичность, Европейский Союз, пандемия COVID-19, коронакризис, европейский кризис.

Abstract. The article explores the response of the European Union and Member States to the COVID-19 pandemic. The methodological basis of the research is the case study method. The European Union reacted rather belatedly to the threat of the spread of the virus in Europe, and national governments were disunited and chaotically taking action, which reflects the real picture of integration processes in the EU.

Keywords: European identity, European Union, COVID-19 pandemic, coronacrisis, European crisis.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Morrison C. Les Croisades. Paris: Presses Universitaires de France, 1969. 128 p.
2. Erasmus und Europa. Vorträge herausgegeben von August Buck. Wolfenbütteler Abhandlungen zur Renaissanceforschung, Band 7. Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1988. 189 pp.
3. Treaty on the Establishment of Peace throughout Christendom. The universal peace organization of King George of Bohemia. A fifteenth century plan for world peace 1462/1464. London, The New Cambridge Medieval History. 1998. Volume 7. P. 848–994.
4. Сен-Пьер Ш. И. Избранные места из проекта вечного мира (в изложении Ж.-Ж. Руссо). Трактаты о вечном мире. URL: http://www.marsexx.ru/lit/traktaty_o_vechnom_mire.html#695.
5. Memorandum on the organization of a regime of European federal union. URL: <https://www.europarl.europa.eu/100books/file/EN-N-B-0014-Memorandum.pdf/>
6. Risk assessment: Outbreak of acute respiratory syndrome associated with a novel coronavirus, Wuhan, China; first update. URL: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/risk-assessment-outbreak-acute-respiratory-syndrome-associated-novel-coronavirus/>
7. Remarks by Commissioners Kyriakides and Lenarčič on the EU's Response to the Developments relating to the Coronavirus. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_152/
8. How Europe failed the coronavirus test. URL: <https://www.politico.eu/article/coronavirus-europe-failed-the-test/>
9. The cluster of pneumonia cases associated with novel Coronavirus in Wuhan, China. 31.01.2020. URL: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/preparedness_response/docs/ev_20200131_sr_en.pdf.
10. Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Health issues. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/42551/st05894-en20.pdf>.
11. €5 million to help fight coronavirus in Iran: E3 statement. 2 March 2020. URL: <https://www.gov.uk/government/news/e3-statement-on-5-million-to-help-fight-coronavirus-in-iran-02-march-2020>.
12. Coronavirus: France to requisition face masks for use by health professionals, those infected. 03.03.2020. URL: <https://www.france24.com/en/20200303-coronavirus-france-to-requisition-face-masks-for-use-by-health-professionals-those-infected>.
13. Germany bans export of medical protection gear due to coronavirus. URL: <https://www.reuters.com/article/health-coronavirus-germany-exports-idUSL8N2AX3D9>.
14. Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the European coordinated response to the COVID-19 outbreak. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_20_532_.